

הארץ' וכו' – דענין שבת הוא שתדע שאין שום כח ביד האדם לכל הל"ט מלאכות שנבראו בעולם שעל ידם יוכל אדם לפעול כל מה שירצה – כולם נאסרים בשבת, ועל כן כשהתחילו ימי החול ומותר בעשיית מלאכה יוכל האדם ח"ו לומר כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, על כן תיקנו חז"ל לומר מיד לה' הארץ ומלואה.

וכן הענין גם כן בשמיטה שציוותה התורה, היינו שתדע כי לה' הארץ ומלואה, וכשבאה שנת השמינית והתורה התירה לחרוש ולזרוע, פן תשכח ח"ו ותאמר כחי ועוצם ידי, על כן צוה להיות נוהג בה בשמינית גם כן מנהג שביעית בתבואה שלא הביאה שלישי, כדי שתזכור כי לה' הארץ ומלואה (מי השילוח וילך).

דף יג

'אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא, וקים להו לרבנן בין שלישי לפחות משלישי?... הדר אמר רבי ירמיה, לאו מילתא היא דאמרי, דבעו מיניה חברייא מרב כהנא, עומר שהקריבו ישראל בכניסתן לארץ...' מבואר שהבאת שלישי פירושה בגודל הגרעינים ובמשקלם, ואינה נמדדת בשלישי הזמן [שאם כן, מהו שתמה רבי ירמיה והוצרך להביא ראיה דקים להו לחכמים] – לפי שאין קצב הגידול שוה בימים ראשונים לאחרונים, וגם תלוי הדבר בגשמים ובדרכי העבודה של האדמה (ע"ר"ח), ועל כן קשה לעמוד על מדת הבאת שלישי (עפ"י הסכמות הראיה ו).

'אמר ליה לאו אמינא לך לא תפיק נפשך לבר מהלכתא, כל מדות חכמים כן הוא...' השפת-אמת פירש שכל שיעורי חכמים קבלה היא בידם. ותמה על דברי הריטב"א בחדושו שמשמע קצת שמשום 'לא פלוג' נתנו חכמים שיעור קבוע, שאם לא כן לעולם אינך יכול לקצוב שום שיעור לשום דבר ונמצאו כל השיעורים מתבטלים.

כנראה טעם תמיהתו הוא משום שכבר זו ניתנת להאמר בדינים דרבנן ולא בדאורייתא. ואולם כבר מצינו ענין 'לא פלוג' בדאורייתא [ע' בספר נחלת דוד (ב"מ ד): 'לדעתי אין זה רחוק כל כך דשייך לומר בדאורייתא לא פלוג'. וע"ע ריטב"א גטין פג; ים של שלמה ב"ק ספ"ק; קובץ הערות יבמות כו; קהלות יעקב נדרים טז, ד; גליונות קה"י פ"י דנדרים, ועוד], ואינו מן הנמנע שכן נתקבלה ההלכה, ליתן שיעור אחיד לכל.

ויש להעיר שאף להריטב"א מצאנו ביטוי זה במשמעות אחרת, ששיעור חכמים נכון הוא בכל המקרים – ע' בסוטה טז: ובתוס'. וכן דן בשאלה זו הגרא"ו (בסוף קונטרס דברי סופרים), האם קצבת השיעורים יסודה במציאות האמיתית הידועה להם לחז"ל, או משום 'לא פלוג'.

'עומר שהקריבו ישראל בכניסתן לארץ מהיכן הקריבוהו, אם תאמר דעייל ביד נכרי...' ואם תאמר שמא מעבר הירדן הביאוהו, מחלק בני גד ובני ראובן שנטלו בראש? ויש לומר שהעומר מצותו להביאו מיהודה, ואינו נראה לומר שעומר ראשון היה שלא כמצוותו (חדושי הר"ן. ע"ע בתורי"ד ריטב"א ומאירי).

– על מו"מ המפרשים להוכיח מסוגיתנו אודות איסור 'חדש' בשל נכרים [שכשם שאין מביאים עומר מקציר נכרים, כך אין בו איסור חדש] – ע' שו"ת מהר"ם מרוטנבורג (לבוב) קצט; מאירי שלהי פסחים; ב"ח יו"ד רצג ובתשובות חדשות מב; ש"ך וט"ז שם; ספר המקנה קדושין לה; שו"ת שאג"א החדשות נ; שו"ת משכנות יעקב סד; בית הלוי ח"ג נב; ברכת מרדכי ח"ב טז; בית ישי ת.

‘ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח...’. עתוס’ בבאור ‘ממחרת הפסח’ – אם הכוונה לט”ו בניסן או לט”ז. וראה בהרחבה בספר ‘המועדים בהלכה’ פסח א.

‘ודלמא עייל ולא קים להו – אלא קים להו, הכא נמי קים להו’. הגרעק”א תמה על ראיית הגמרא, הלא בנידוננו באים אנו לדון על מצב התבואה קודם ראש השנה על פי מצבה הנראה לנו בחג, ובוה אולי לא קים להו – משא”כ כאן אנו דנים על מצב התבואה כעת, כפי שהיא נראית לעין כשנכנסו לארץ, ובוה ודאי יש לומר שבקיימים לשער במראית העין אם הביאה שליש אם לאו [והרי זה מוכח מהמשנה שאם ראינו שלא הביאה שליש עד לראש השנה של שביעית – מותרת, ואין לחוש שמא איננו בקיימים ובאמת הביאה שליש].

ויש לפרש, אילו היה הדבר פשוט להכיר שליש מצומצם, הרי אפשר להסתכל בתבואה שלפני ראש השנה ולבדוק אחר כך בחג אם אותה שהביאה שליש נגמרה בחג אם לאו, וכן לבדוק את התבואה שלא הביאה שליש, אם נגמרה בחג אם לאו – אלא היה סובר רבי ירמיה שאי אפשר להכיר שליש בדקדוק, אף לא לפי מראית העין, עד שנדע מכך שנגמרה בחג אם הביאה שליש בר”ה, כי שמא הביאה מעט יותר או פחות [ואמנם אפשר לדעת על תבואה מסוימת הרחוקה משליש, שודאי לא הביאה שליש, ועל זה שנינו שכל שלא הביאה שליש מותרת]. אבל כאן ראינו שיש הבחנה בצמצום, שהרי סמכו להקריב את העומר ולא חששו אולי הביאה יותר משליש כשהיתה ביד נכרי [ומאידך הלא עתה היא מלאה ואי אפשר שהיתה הרבה פחות משליש בעשירי בניסן] (עפ”י טוב ראה).

‘כדתניא רבי יונתן בן יוסף אומר: ועשת את התבואה לשלש השנים אל תקרי לשלש אלא לשליש’. הדרש שייך לפשט הכתוב: ‘ועשת את התבואה לשליש’ – כלומר בשליש גידולה תהא כבר כ’תבואה’ שלמה שבכל שנה. נמצא כשתגדל כולה יהא היבול שלש פעמים כתבואה שבכל שנה, והרי התבואה נעשית לשלש השנים (עפ”י הגר”א).

(ע”ב) ‘אמר ליה: רבי שמעון שזורי קאמרת, רבי שמעון שזורי סבר יש בילה ורבנן סברי אין בילה’. ואם תאמר עדיין קשה לרבי שמעון שזורי, מדוע קבעו חכמים לילך אחר השרשה באורו ודוחן, והלא יש לו תקנה בצבירת גרנו לתוכו? ויש לומר לרבי שמעון שזורי אכן מתעשרים בגמר פרי, ולדבריהם דרבנן קאמר; לדבריכם שהולכים אחר השרשה, הלא יש תקנה בצבירת גרנו לתוכו (בעל המאור. ומובן בזה ששמואל פסק כרבי שמעון שזורי לילך אחר גמר פרי, ואין צריך לומר כדברי רש”י שמצא תנא אחר הסובר כן, שזה דוחק, וכמו שמיאנו בזה התוס’ ונשארו בתימה. וכן מובן היטב מה שאמר שמואל הלכה כרבי שמעון שזורי, שלפרש”י קצת קשה הלא רש”י אמר צובר גרנו לתוכו ואילו לשמואל אין צריך לזה אלא מעשרם גם כשהם מופרדים [ובהדושי הנצי”ב חידש שאף שמואל מודה לכתחילה לחוש להשרשה בקטניות, על כן לכתחילה יש לערבם] – אך לבעל המאור הכוונה שפסק כרבי שמעון כפי שסובר באמת, לילך באורו אחר גמר הפרי.

דף יד

‘אמר רבי אבהו: בצלים הסריסין ופול המצרי איכא בינייהו, דתנן בצלים הסריסין ופול המצרי שמנע מהן מים שלשים יום לפני ראש השנה מתעשרין לשעבר...’. לפרש”י משנה זו הולכת בשיטת